

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 21ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1974

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Ἰω. Θεοδωρακόπουλος** παρουσιάζων τὸ κατωτέρω δηλούμενον βιβλίον τῶν κυρίων Δ. Κ. Καλασούντα καὶ Ν. Γ. Μπούρα εἶπε τὰ ἑξῆς :

Κύριε Πρόεδρε,

Παρήλθεν ἔτος ἅφ' ὅτου εἶχον τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τὸ βιβλίον τῶν κυρίων Κρίτωνος Πανηγύρη καὶ Ἑμμανουὴλ Φραγκίστου ὑπὸ τὸν τίτλον «Γράμματα Ἑλληνικά». Τὸ βιβλίον ἐκεῖνο προορίζεται διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Α' Τάξεως τοῦ Γυμνασίου. Σήμερον εὐρίσκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν νέον τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Γράμματα», ἔργον τῶν κλασσικῶν φιλολόγων Δημητρίου Καλασούντα καὶ Νέστορος Μπούρα, ὑπηρετούντων ἀμφοτέρων εἰς τὸ Κολλέγιον Ἀθηνῶν. Μετὰ πολλῆς θλίψεως ἔμαθον ὅτι ὁ Δημήτριος Καλασούντας ἀσθενήσας ἀπεβίωσεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Λονδίῳ, ἐτάφη δὲ ἐν Ἀθήναις τὴν 24ην Ἰανουαρίου 1974. Ἐστῶσαν λοιπὸν οἱ λόγοι μου καὶ μνημόσυνον διὰ τὸν ἐκλιπόντα συγγραφέα. Διὰ τοῦ δευτέρου τούτου τόμου οἱ διδάσκοντες τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» εἰς τὸ Κολλέγιον Ἀθηνῶν προετοιμάζουν τὸν δρόμον πρὸς ἀναπροσαρμογὴν τῶν μεθόδων διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, ἐκφράζω δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὴν εὐχὴν πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς πρὸς τὴν πρωτοβουλίαν αὐτὴν τῶν Καθηγητῶν τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν.

Ὁ νέος τόμος ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Γράμματα» περιέχει ἀποσπάσματα κειμένων ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς, θεωρίαν Γραμματικῆς καὶ Συντάξεως, καθὼς ἐπίσης καὶ τετρακοσίας ἀσκήσεις, προορίζεται δὲ διὰ τοὺς μαθητὰς

τῆς Β' τάξεως τοῦ Γυμνασίου. Ὡς πρὸς τὰς διαστάσεις καὶ τὴν ἑξωτερικὴν ἐμφάνισιν ὁ τόμος εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν τόμον, τὸν προοριζόμενον διὰ τὴν Α' Τάξιν τοῦ Γυμνασίου, ἀποτελεῖ δὲ μετ' αὐτοῦ ἀδιάσπαστον ἐνότητα.

Οἱ συγγραφεῖς ἀναφέρουν ἐν προλόγῳ ὅτι τὸ βιβλίον ἔλαβε τὴν παροῦσαν μορφήν μετὰ διετῇ πειραματικῇ διδασκαλίᾳ. Τοῦτο ἄλλωστε ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἔκδοσιν διδακτικοῦ βιβλίου. Ἐπίσης ἐπισημαίνουν ἐν τῷ προλόγῳ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν τῆς μεθόδου τὴν ὁποίαν εἰσάγουν. Τὸ ἔργον περιέχει 35 κεφάλαια, ἔχει ἐν παραρτήματι λεξιλόγιον εἰς εὐθὺ καὶ ἀντίστροφον τῶν περιεχομένων εἰς τὰ ἀποσπάσματα λέξεων καὶ κατάλογον ἀνωμάτων ρημάτων. Ἡ ἐπιλογή τῶν ἀποσπασμάτων ἔχει γίνεῖ μὲ πολλὴν εὐαισθησίαν καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἀνταποκρίνωνται ταῦτα πρὸς τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν τῆς Β' Τάξεως τοῦ Γυμνασίου, συνάμα δὲ νὰ περιέχουν εἰς ἀρκετὴν συχνότητα τὰ πρὸς διδασκαλίαν γραμματικὰ καὶ συντακτικὰ φαινόμενα. Τὸ χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὰ ἀποσπάσματα δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸ ἔργον ἑνὸς μόνον συγγραφέως οὔτε ἀνήκουν εἰς μίαν μόνον ἐποχὴν, ἀλλὰ ἐπεκτείνονται εἰς ὀλόκληρον σχεδὸν χιλιετίαν. Οὕτω γεννοῦν εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ αἶσθημα τῆς συνεχείας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, συγχρόνως δὲ καὶ τῆς ἀκτινοβολίας αὐτοῦ εἰς τὸν τότε πολιτισμένον κόσμον διὰ τῆς παραθέσεως ἀποσπασμάτων ξένης καταγωγῆς ἑλληνοφώνων συγγραφέων, ὅπως ὁ Ἀρριανὸς καὶ ὁ Σαλούστιος. Τὰ ἀποσπάσματα προέρχονται ἀπὸ τὸν Ἀνδοκίδην, τὸν Ἀντιφῶντα, τὸν Ἀπολλόδωρον, τὸν Ἀριστοφάνη, τὸν Ἀρριανόν, τὸν Γοργίαν, τὸν Δικαίαιον, τὸν Ἡρόδοτον, τὸν Θεόφραστον, τὸν Θουκυδίδην, τὸν Ἰσοκράτη, τὸν Λουκιανόν, τὸν Λυκοῦργον, τὸν Λυσίαν, τὸν Πausανίαν, τὸν Πλάτωνα, τὸν Πλούταρχον, τὸν Σαλούστιον, τέλος δὲ ὑπάρχουν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Διὰ τῆς σειρᾶς αὐτῆς τῶν συγγραφέων οἱ μαθηταὶ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσουν τὴν πορείαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τὴν κλασσικὴν αὐτῆς μορφήν πρὸς τὴν τελευταίαν ἑλληνιστικὴν κοινὴν, ἣτις ἀποτελεῖ καὶ τὸ σημεῖον ἀφετηρίας τῆς συγχρόνου ὁμιλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐπίσης διὰ τῶν ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐξοικειοῦνται οἱ μαθηταὶ πρὸς τὰ ἱερὰ κείμενα. Εἰς ἕκαστον κεφάλαιον προτάσσεται βραχὺ βιογραφικὸν σημείωμα διὰ τὸν συγγραφέα καὶ σύντομος περίληψις τοῦ περιεχομένου τοῦ ἀποσπάσματος, συνδέουσα τοῦτο πρὸς τὰ προηγούμενα. Μετὰ τὸ σημείωμα ἀκολουθεῖ τὸ ἀπόσπασμα πάντοτε σχεδὸν αὐτούσιον καὶ εἰς ἔκτασιν τόσῃ, ὅσῃν νὰ ἀποτελῇ αὐτοτελὴ ἐνότητα. Ἀκολουθῶς παρατίθενται γνωμικὰ πρὸς ἀπομνημόνευσιν, καθὼς ἐπίσης καὶ παραδείγματα τῶν πρὸς διδασκαλίαν γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν φαινομένων. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν οἱ συγγραφεῖς τοῦ τόμου ἐπιτυγχάνουν νὰ προσφέρουν μεγάλην

ποικιλίαν παραδειγμάτων διὰ τὴν διδασκομένην ὕλην, συνάμα δὲ βοηθοῦν τοὺς μαθητὰς νὰ γνωρίσουν τὴν εἰς γνωμικὰ ἀποθησαυρισμένην σοφίαν τῆς Ἀρχαιότητος.

Ἐπειτα ἀκολουθεῖ τὸ λεξιλόγιον τῶν ἀγνώστων λέξεων καὶ φράσεων, καθὼς καὶ ἡ ἐρμηνεία αὐτῶν. Οἱ συγγραφεῖς σχολιάζουν τὸ λεξιλόγιον λίαν προσφυῶς, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σύγχρονον γλωσσικὴν μας πραγματικότητα, καὶ ἔτσι ἐπιτυχάνουν νὰ δώσουν εἰς τοὺς μαθητὰς σαφεῇ ἀντίληψιν περὶ τῆς συνεχείας τῆς γλώσσης. Πρὸς ἔλεγχον τῆς κατανόσεως τοῦ κειμένου ἀκολουθεῖ ἐρωτηματολόγιον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἔπειτα δὲ διδάσκεται ἡ προβλεπομένη κατὰ κεφάλαιον ὕλη τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, συνοδευομένη ἀπὸ πλῆθος γραπτῶν καὶ προφορικῶν ἀσκήσεων, διακρινομένων διὰ τὴν μεγάλην πρωτοτυπίαν καὶ ποικιλίαν των. Αἱ ἐνόητες τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ εἶναι ἀπηλλαγμέναι περιττῶν λεπτομερειῶν, ἡ δὲ πορεία τῆς διδασκαλίας εἶναι προσηρμοσμένη πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς κατανόσεως τοῦ κειμένου. Ἔτσι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ παραδοσιακὰ ἐγχειρίδια, προτάσσεται ἡ διδασκαλία τῆς ἀπαρεμφατικῆς συντάξεως, τῶν ἀπροσώπων ρημάτων, τῶν μετοχῶν καὶ γενικῶς τῶν στοιχείων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων καθίσταται δυνατὴ ἡ κατανόησις τῆς δομῆς τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερεῶν τῆς κατανόσεως, ἔνεκα τῆς διαφόρου τάξεως τῶν λέξεων εἰς τὰ ἀρχαῖα κείμενα, οἱ συγγραφεῖς εἰσάγουν μὲ καταλλήλους ἀσκήσεις τοὺς μαθητὰς εἰς τὸν τρόπον ἀποκαταστάσεως τῶν κειμένων εἰς τὴν σύγχρονον συντακτικὴν σειράν. Τοῦτο εἶναι σημαντικόν, διότι εὐκολύνει τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ἐρμηνείαν καὶ ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτοὺς τὴν φοβίαν των πρὸς τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Ἐπειδὴ ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ βιβλίου εἶναι νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς ἱκανοὺς νὰ κατανοήσουν τὰ ἀρχαῖα κείμενα, οἱ συγγραφεῖς εἰσάγουν καὶ δύο ἐκτεταμένα κείμενα ἀπὸ τὸν Λουκιανὸν καὶ τὸν Θεόφραστον, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν ἀποκλειστικῶς εἰς ἄσκησιν ἐρμηνευτικὴν. Δι' ὧν αὐτῶν τῶν πρωτοτυπιῶν οἱ συγγραφεῖς ἐπιτυγχάνουν τὴν ἀβίαστον προσέγγισιν τῶν πηγῶν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς καὶ δημιουργοῦν τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν διδασκαλίαν ἐκτεταμένων κειμένων εἰς τὴν ἐπομένην τάξιν τοῦ Γυμνασίου.

Τὴν διδασκαλίαν μεγάλων διδακτικῶν ἐνοτήτων συνοδεύει ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὴν διδαχθεῖσαν ὕλην μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας ἀσκήσεις πρὸς ἐπανάληψιν. Τέλος οἱ συγγραφεῖς διὰ νὰ ὀξύνουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν διὰ τὰ ἀρχαῖα κείμενα παρέχουν βραχείας πληροφορίας ἀρχαιογνωστικοῦ χαρακτῆρος. Αὐταὶ διευρύνονται ἀπὸ τὴν ἀρίστην εἰκονογράφησιν τοῦ βιβλίου, ἡ ὁποία ἐνημερώνει τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τῶν κυρίων ἐκδηλώσεων τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν

ἀρχαίων. Αἱ εἰκόνες ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ ἀρχαιολογικοῦς χώρους, ἀπὸ ἀγγειογραφίας, ἐπιγραφάς, παπύρους καὶ νομίσματα. Ὡς εἶναι εὐνόητον, ὅλα αὐτὰ καθιστοῦν τὸ βιβλίον ἐξόχως ἐλκυστικὸν καὶ πρόσφορον διὰ τὴν διδασκαλίαν. Τέλος ἡ χρῆσις διαφόρων τυπογραφικῶν στοιχείων καὶ χρωμάτων εἰς τὰς λέξεις καὶ τοὺς πίνακας βοηθεῖ εἰς τὴν ταχεῖαν ἐμπέδωσιν καὶ ἀπομνημόνευσιν τῆς ὕλης.

Τὸ γενικόν μου συμπέρασμα ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ ἔργου ἀποτελοῦντος πράγματι σταθμὸν εἰς τὰς μεθόδους διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν εἰς τὴν χώραν μας. Θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι τὸ πόνημα τοῦτο θὰ τύχῃ τῆς δεούσης προσοχῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας καὶ ὅτι ὁμοῦ μετὰ τοῦ βιβλίου τῆς Α΄ Τάξεως τοῦ Γυμνασίου, διὰ τὸ ὅποϊον ὠμίλησα πέρυσι εἰς τὴν αἵθουσαν ταύτην, θὰ εἰσαχθῇ ὡς ἐπίσημον βιβλίον εἰς τὰ Γυμνάσια.
